

Tilburg, 18 mei 2021

Aan: Waterschap Brabantse Delta
t.a.v. Dagelijks Bestuur
Postbus 5520
4801 DZ Breda

Kenmerk: RO 23.52-1924-mm
Betreft: zienswijze op het waterbeheerplan Brabantse Delta 2022-2027

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

Met dit schrijven dient de Brabantse Milieufederatie, mede namens Vereniging Natuurmonumenten en Brabants Landschap, haar zienswijze in op het Waterbeheerplan 2022-2027, dat tot en met 18 mei 2021 ter inzage ligt.

U gaat aan de slag met de watertransitie, langs zes beleidskeuzes. Deze transitie ondersteunen we en we zijn blij met de eerste stappen die worden gezet. Wel maken we ons zorgen over de concrete uitvoering tot 2027. De trendbreuk met het heden, wat gaat er nu anders dan voorheen, ook en vooral in het reguliere waterbeheer, blijft in dit WBP op onderdelen onderbelicht. Uw juridische - en beleidsinstrumentarium, zoals Keur, Legger, peilbesluiten, maai - en onderhoudsbestekken en vergunningenbeleid grond- en oppervlakte-water dragen bij aan een klimaatbestendig en 'KRW proof' watersysteem. De ambitie om deze instrumenten in te zetten en te herzien als onderdeel van de transitie missen we.

De watertransitie moet leiden tot een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap. Hoe ziet dat eruit? Pas als de opgave gekwantificeerd is, weten we welke oplossingen nodig en effectief zijn en welke (ongemakkelijke) keuzes wellicht nodig zijn. Deze keuzes en oplossingen staan nog niet in dit WBP, en worden daarmee mogelijk vooruit geschoven tot na 2027, terwijl de tijd dringt. Wij verzoeken u om het onderzoek Watervraag Natuur bij de kwantificering te betrekken.

De horizon voor het realiseren van een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap legt u op 2050. Dat is een onacceptabele vertraging, want de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Natuurnetwerk Brabant (NNB) moeten volgens wettelijke en bestuurlijke afspraken in 2027 zijn gerealiseerd. 2050 betekent dat er nog ruim 25 jaar sprake kan zijn van een watertekort voor de natuur. Terwijl juist met het realiseren van natuur Brabant steeds klimaatbestendiger wordt. Een versnelling ligt dus meer voor de hand dan de voorziene vertraging.

Hieronder vindt u per programma onze concrete suggesties en aanbevelingen.

Wij wensen u succes met het werken aan een klimaatrobuust en natuurinclusief watersysteem. Wij blijven daar, als partner in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg, graag aan bijdragen.

Met duurzame groet, mede namens Vereniging Natuurmonumenten en Brabants Landschap,

<<handtekening>>

Misha Mouwen,
adjunct-directeur Brabantse Milieufederatie

Waterveiligheid en vaarwegen

Op dit thema hebben wij geen concrete suggesties en aanbevelingen.

Gezond water (natuurlijk, schoon en aantrekkelijk water)

Schoon water

U gaat ervan uit dat in 2027 de chemische waterkwaliteit sterk is verbeterd en met inspanning van alle partners voldoet aan de normen (pagina 29). Met de bekende instrumenten waarnaar u verwijst, zoals DAW lukt het tot nu toe echter niet om een goede waterkwaliteit te bereiken. Zelfs een 100% deelname aan DAW leidt, volgens het Planbureau voor de Leefomgeving, niet tot de gewenste waterkwaliteit. Wij verzoeken u dan ook om concreter te maken met welke oplossingen u de waterkwaliteit, met de partners, in 2027 op orde gaat krijgen. Het rijk is aan zet om regie te nemen op de mestwetgeving. De provincie moet de noodzakelijke ambities en maatregelen verankeren in haar beleidskader landbouw en voedsel. Wij verzoeken u hier bij de provincie en het rijk aandacht voor te vragen (samen met de andere waterschappen). Tevens zijn wij benieuwd naar wat u bedoelt met het circulaire gebruik van meststoffen in 2050.

Vanuit uw ambitie om meer water vast te houden en te infiltreren naar het grondwater, is het garanderen van een goede waterkwaliteit van dit te infiltreren water meer dan ooit van groot belang, ook in het licht van de drinkwatervoorziening. Graag horen we daarop uw visie en aanpak.

Natuurlijk water

U bent voornemens om de KRW maatregelen voor oppervlaktewater tijdig, dus in 2027, uitgevoerd te hebben. U gaat daartoe de komende zes jaar ruim vijf keer meer kilometer beken en kreken (68 km versus 12 km) inrichten dan de afgelopen periode. Hoe gaat u die ambitie waarmaken?

Voor de realisatie van natte natuurparels (nnp's) en N2000 gebieden vragen wij u om de opgave en de maatregelen die u neemt tot 2027 duidelijker te beschrijven.

- U gaat de komende zes jaar ruim 10 keer meer hectare nnp (2.240 ha versus 194 ha) aankopen en inrichten dan in de vorige WBP periode. Hoe gaat u dat doen?
- U schuift de opgave deels naar 2050 als onderdeel van de aanpak klimaatrobuuste watersystemen. Welk deel is dat?
- U neemt tot 2027 100% van de N2000 hydrologische herstelmaatregelen en 60% van de nnp hydrologische herstelmaatregelen. Om welke oppervlakten gaat dit?
- Uit de provinciale evaluatie blijkt dat 3.700 hectare nnp's nooit eerder is aangepakt en dat voor tenminste 2.400 hectare nnp's aanvullende maatregelen nodig zijn om tot hydrologisch herstel te komen. Hoe verhouden deze hectares zich tot de hierboven genoemde oppervlaktes en percentages?

Verdroging van natuurgebieden vormt in Noord-Brabant, naast stikstof, één van de hoofdproblemen voor behoud en herstel van de biodiversiteit. Daarnaast hebben stikstof en verdroging grote overeenkomsten in de problematische naleving van de EU-regelgeving. Verdroging van natuurgebieden is strijdig met de Habitatrictlijn en verplichten de provincie en waterschappen tot het nemen van passende maatregelen¹.

¹ K. Bastmeijer-Tilburg University, M. van Rijswijk-Universiteit Utrecht, J. Verschuuren,-Tilburg University, 2021. *Verdroging in Brabant. Een Europeesrechtelijk perspectief, in prep.*

Wij verzoeken u als doelstelling op te nemen dat in 2027 100% hydrologisch herstel van de N2000 en de nnp's bereikt is. Dit gelet op hetgeen in de VHR en KRW² gesteld is. De KRW-verplichtingen bieden overigens ook bescherming aan gebieden zonder N2000-status, zoals de nnp's en andere grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen.

Naast de omvang van de opgave, gaat het om het instrumentarium dat u inzet. Hiervoor lijkt u, naast aankoop, vooral door te gaan met de bekende GGOR aanpak (pagina 49). Deze aanpak leidt tot nu toe, zie de genoemde evaluatie van de provincie, niet tot hydrologisch herstel van natuur in het bijzonder en een evenwichtig watersysteem in het algemeen.

Inmiddels is het beseft dat om verdroogde natuur te herstellen, ook buiten de natuurgrenzen maatregelen nodig zijn (zie hiervoor het concept RWP). Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar vanuit het rijk en de provincie. Hoe gaat u deze verbrede aanpak inzetten, om de natuuropgave in 2027 te realiseren en in 2050 klimaatrobust te zijn? Uw GGOR-aanpak lijkt nog steeds uit te gaan van enkel maatregelen in de verdroogde natuurgebieden.

Voldoende water

U beschrijft dat er ten aanzien van de GGOR landelijk gebied 24 knelpunten zijn waar de waterhuishouding niet optimaal is. Dit impliceert dat het watersysteem daarna op orde is? Hoe verhoudt dit zich tot de onevenwichtigheid van het watersysteem en de toenemende druk op het grondwater en aanvulling die niet overal gelijke tred houdt met onttrekkingen (pagina 59), wetende dat het oppervlakte- en grondwatersysteem nauw met elkaar verbonden zijn? Uit het onderzoek Watervraag Natuur³ blijkt duidelijk dat het voor watersysteemherstel noodzakelijk is om zowel meer water vast te houden en minder water af te voeren alsook minder grondwater te onttrekken.

In bijlage 3 zijn de opgaven voor het Markiezaatsmeer en de Grote Meer niet opgenomen in het KRW-pakket. Wij verzoeken u deze opgaven toe te voegen.

De watertransitie naar een klimaatrobust watersysteem vraagt ook om een andere omgang met wateroverlast. Wij zijn blij met uw trendbreuk dat het bereiken van een klimaatrobuste inrichting voor u boven het halen van de toetsnormen wateroverlast in het landelijk gebied wordt geplaatst. Wij vragen de andere waterschappen om dit uitgangspunt over te nemen.

Wij roepen u op om, net als voor wateroverlast en waterveiligheid, ook voor verdroging en droogte afrekenbare normen en doelen te ontwikkelen. Zodat helder is wat de opgave is en wanneer het doel is bereikt.

Wij missen in uw WBP de transitie naar een klimaatrobust dagelijkse waterbeheer. Wat is er vanuit beheer noodzakelijk om in 2027 tot een evenwichtig grond- en oppervlaktewatersysteem met een goede balans tussen meer vasthouden van water en minder afvoeren te komen? Wat is hierbij de bijdrage van anders of minder maaien en baggeren? Gaat u, net als waterschap De Dommel en Aa en Maas, het grondwaterpeil de komende jaren structureel verhogen? Hoe droogtebestendig zijn uw legger en uw schouw? Gaat u meer stuwen automatiseren, en kleine slootjes dempen of verondiepen om meer water vast te houden? Wij vragen u dit concreet te maken om te voorkomen dat 'de lange terugweg' zoals u het omschrijft langer dan nodig gaat duren.

² De KRW kent drie soorten doelstellingen: de goede kwantitatieve grondwatertoestand, de goede ecologische oppervlaktewatertoestand en de bescherming van terrestrische ecosystemen die van grondwater afhankelijk zijn.

³ www.brabantsemilieufederatie.nl/nieuws/onderzoek-herstel-grondwaterbalans-van-groot-belang-voor-brabantse-natuur

De Dommel hanteert in WBP5 het uitgangspunt dat het in B en C waterlopen mogelijk wordt om het beheer te extensiveren. Dat is goed voor de biodiversiteit en zorgt voor meer en langer vasthouden van water. Wij vragen u om dit uitgangspunt over te nemen.

Recent berichten de media dat er Brabant breed door agrariërs deze winter veel water is vastgehouden door het, samen met u, hoog houden van de peilen. Dat is uiteraard goed nieuws. Om met dit winterwater het grondwater aan te vullen, is het van belang dat dit winterwater niet in het voorjaar alsnog afgevoerd wordt door het verlagen van het slootpeil om het land op te kunnen. Pas als het vasthouden van winterwater leidt tot een aantoonbaar positief effect op de grondwaterstand in de zomer, draagt winterwater bij aan de aanvulling van het grondwater.

De verdere achteruitgang van de onbalans tussen de aanvulling en het gebruik van grondwater is sinds 2009 verboden en strijdig met de KRW. Er geldt een verbeterdoelstelling om uiterlijk in 2027 een goede grondwaterstoestand bereikt te hebben. Onduidelijk is of het KRW-totaalpakket uit uw WBP ervoor gaat zorgen dat er niet langer sprake is van een verslechtering en dat er in 2027 aan de KRW-doelen voor grondwater wordt voldaan.

Wij missen in uw WBP de visie op beregening. Wij gaan ervan uit dat dit onderdeel uit maakt van het operationeel grondwaterbeheer, waarvan u wilt dat dit in 2027 zo is ingericht dat de aanvulling en het gebruik van grondwater weer in evenwicht met elkaar zijn. U bent verantwoordelijk voor de regels voor beregening en ziet toe op de naleving ervan. Wij verzoeken u om uw visie op beregening concreet te maken in het WBP. Om tot een evenwichtig grondwatersysteem te komen en negatieve effecten op natuur op te heffen, is vermindering van de onttrekkingen, ook door beregening, noodzakelijk. Alleen het aftoppen van de huidige groei door het stellen van aanvullende voorwaarden aan waterbesparing of waterconservering is niet voldoende. Uiteraard zijn ook besparingsafspraken met nog onbekende onttrekkers of die onder bevoegd gezag van provincie vallen, nodig.

De hoeveelheid water die wordt benut voor beregening is de afgelopen jaren gestaag toegenomen. Dit vraagt mogelijk om een actualisatie van de (standaard) breedte van de beïnvloedings- en attentiezones, om negatieve effecten van de onttrekking door beregening op de natuur (N2000 en nnp's) te voorkomen. Hoe gaat u hiermee om? Het huidige beregeningsbeleid is (rond 2014) getoetst aan de Wnb. Gezien de toename in het beregeningsvolume, vragen wij ons af of deze beoordeling en het gebruikte "worst case scenario" nog passend is. Tenslotte vragen wij ons af of voor alle relevante ontwaterende activiteiten rondom N2000 gebieden (onttrekkingen, drainage) de benodigde Wnb vergunningen in het verleden zijn aangevraagd en getoetst. Hoe gaat u met deze aspecten om?

Tevens is het de vraag of het huidige beregeningsbeleid past in de KRW/VHR richtlijnen. Het vergunningsvrij verklaren van wateronttrekkingen is alleen toegestaan als op voorhand verslechtering (KRW) en/of nadelige gevolgen voor het N2000-gebied kunnen worden uitgesloten (*Bastmeijer et al, 2021*). Het is de vraag of hieraan nog voldaan wordt. De totale benutting door vergunningsvrije beregening is niet gemaximeerd en is de afgelopen jaren fors toegenomen. Bovendien wordt onvoldoende rekening gehouden met extreem droge jaren en cumulatie met andere onttrekkingen.

U geeft terecht aan dat het effect van een beleidsaanpassing voor gebruikers niet onderschat moet worden en vraagt om goede communicatie en een overgangstermijn. Daarom vragen wij u om hier nu werk van te maken, en niet te wachten tot (na) 2027.

Wij missen uw visie op de ruimtelijke aspecten van een klimaatrobuust watersysteem in uw beheergebied.

In de omgevingsverordening wordt hierin met de functie 'water voor de zone met groenblauwe waarden en een verkenning van ruimtelijke doorwerking voor maatregelen om water te infiltreren op hogere delen van Brabant' door de provincie stappen gezet.

Wij dragen als natuurbeheerders graag bij aan het zoveel mogelijk water vast te houden. Winst is vooral te behalen daar waar vernatting in de zone rondom natuur mogelijk is. We maken daarbij graag samen met u een zorgvuldige afweging ten aanzien van de mate van vernatting en waterkwaliteit in relatie tot kwetsbare natuur.

Waterketen

Uw doel is dat in 2027 'de zuiveringsbehoefte en het zuiveringsresultaat beter zijn afgestemd op de lokale situatie'. Dit omvat wat ons betreft het volgende: de lokale situatie met een vaak onvoldoende waterkwaliteit en uw verantwoordelijkheid voor het realiseren van de KRW doelen vragen om een effluentkwaliteit die voldoet aan de KRW-normen voor oppervlaktewater. Zodat het effluent geen negatief effect heeft op het watersysteem. Temeer daar het RWZI effluent door het wegvallen van kwelstromen in de zomer steeds meer een onmisbare levensader voor beken en kreken vormt. Schoon RWZI effluent kan daarnaast worden ingezet als alternatieve bron voor beregening of in de industrie. Waardoor grondwater kan worden bespaard. Wij vragen u om een concrete uitwerking van de inzet van effluent op te nemen in het WBP.